

2018-06-15
Socialdepartementet
S2018/03106/FS

Remissvar DS 2018:17 – Ändring av det kön som framgår av folkbokföringen

RFSL (Riksförbundet för homosexuella, bisexuella, transpersoners och queeras rättigheter) har beretts tillfälle att yttra sig över *DS 2018:17-Ändring av det kön som framgår av folkbokföringen*. RFSL lämnar härmed över följande synpunkter.

Sammanfattning

- RFSL ser mycket positivt på att särskilja den medicinska behandlingen vid könsdysfori från de juridiska processerna kring ändring av det kön som framgår av folkbokföringen.
- RFSL ser mycket positivt på att det blir en enkel administrativ process för personer över 18 år att ändra det kön som framgår av folkbokföringen, samt att det inte ska krävas någon diagnos eller intyg på att önskan om att ändra juridiskt kön är i linje med ens könsidentitet.
- RFSL ser mycket positivt på att det blir en enkel administrativ process för barn över 12 år som har sina vårdnadshavares tillåtelse att ändra det kön som framgår av folkbokföringen.
- RFSL anser att det är olyckligt att det krävs medicinsk prövning för att få ändra juridiskt kön ytterligare en gång. I och med att intyg från vårdgivare krävs för att få tillgång till nytt juridiskt kön, både för personer som gör ytterligare ändringar och för personer mellan 15-18 år, sammanblandas juridiken med vården på ett sätt som tydligt går emot regeringens direktiv för utredningen.
- RFSL anser att alla skrivningar där det står “personen kan antas komma att leva i samma könsidentitet även i framtiden” ska ändras till “beslutet är fast förankrat hos personen”, för att öka den enskildes individuella självbestämmanderätt.
- RFSL anser att intersexpersoners situation och behov i viss mån skiljer sig från transpersoners, och att det är rimligt att det bör vara en enkel process för personer med intersexvariationer över 12 år att ändra det kön som framgår av folkbokföringen. Att ha en dokumenterad intersexvariation borde vara underlag nog för att få möjlighet att göra upprepade ändringar om en person själv vill göra det.
- RFSL anser att det är bra att ändringar av intersexbarn under 12 års juridiska kön enbart kan ske om det är i linje med barnets egen könsidentitet, vilket innebär att barnet måste vara tillräckligt gammalt och moget för att ha en könsidentitet och en egen åsikt i frågan.

- Det är positivt att det, i och med detta lagförslag, blir möjligt för ungdomar mellan 12-18 år som enbart har en vårdnadshavares stöd att kunna ansöka om nytt juridiskt kön.
- Vi ser positivt på att ungdomar mellan 15 och 18 år ska kunna ansöka om nytt juridiskt kön på egen hand, utan vårdnadshavares underskrift, men olyckligt att det ska krävas ett intyg från en vårdgivare för att kunna göra detta.
- RFSL menar att möjlighet till namnändring för unga utan vårdnadshavares medgivande inte ska vara villkorat med att ha ändrat juridiskt kön. Det bör rimligtvis inte vara mer administrativt krångligt att byta förnamn än att byta juridiskt kön för de unga som behöver det.
- RFSL efterfrågar en tydlig beskrivning av hur och om Socialstyrelsens handläggning av ärendena omfattas av sekretessbestämmelse.
- RFSL anser att det vore att föredra att lämna diskrimineringslagen orörd i nuläget, på grund av de undermåliga förarbetena till förslag på förändring av diskrimineringslagen samt att utredarens intention att lagändringen inte ska innebära någon ändring i sak inte uppfylls. RFSL anser att en ny utredning bör tillsättas för att se över detta.
- RFSL förespråkar att Sverige inför könsneutrala personnummer, och att juridiskt kön blir något som registreras separat i folkbokföringen.

Lag om ändring av det kön som framgår av folkbokföringen

Bakgrund

Lag (1972:119) om fastställande av könstillhörighet i vissa fall var världens första lag som reglerade byte av juridiskt kön. Sedan tidigt 1970-tal har mycket hänt på området rättigheter för transpersoner, men lagtexten har förutom mindre men mycket betydande förändringar i skrivelserna förblivit intakt och lagens förarbete är idag helt utdaterat. Utredningen "Juridiskt kön och medicinsk könskorrigerings" (SOU 2014:91) lade förslag på ny lagstiftning på området, vars förslag RFSL i stort välkomnade. Det är glädjande att denna departementspromemoria lägger förslag som i huvudsak går i linje med utredningens. Trans- och intersexpersoner ska ha rätt till kroppslig integritet, en person ska inte behöva göra ingrepp i sin kropp för att få sin könsidentitet erkänd av staten¹. Alla människor, oavsett ålder, ska ha friheten att utifrån självidentifikation ändra det kön som framgår av folkbokföringen på ett administrativt enkelt och transparent sätt².

Lagförslaget innebär i korthet att:

- 1) Ingen medicinsk behandling eller diagnos krävs för att få byta juridiskt kön (i de flesta fall);
- 2) Att ansökan (i de flesta fall) görs direkt till Skatteverket;

¹ The Yogyakarta Principles plus 10 (2017).

² Ibid.

- 3) Att barn från 12 år kommer kunna ansöka om nytt juridiskt kön tillsammans med sina vårdnadshavare;
- 4) Att barn från 12 år som enbart har en vårdnadshavares stöd kan få möjlighet att ändra juridiskt kön efter tillstånd av socialnämnd;
- 5) Att ungdomar mellan 15-18 år kommer att kunna ansöka till Socialstyrelsen utan vårdnadshavares underskrift, om de har ett intyg från en vårdgivare att ändring behövs;
- 6) Att det krävs ett intyg från vårdgivare och beslut från Socialstyrelsen om en person har ändrat juridiskt kön och vill göra ytterligare en ändring, och att dessa regler är desamma för trans- och intersexpersoner;
- 7) Att intersexbarn under 12 år kan ändra juridiskt kön, om ändringen går i linje med barnets könsidentitet.

Detta lagförslag är ett viktigt steg i rätt riktning och kommer att innebära ökad hälsa och välbefinnande för trans- och intersexpersoner i Sverige. Norge införde liknande lagstiftning den 1 juli 2016 och RFSL ser fram emot liknande lagstiftning i Sverige inom kort. RFSL ser dock viss problematik med den föreslagna lagstiftningen och hoppas att det slutgiltiga lagförslaget kommer att ta hänsyn till denna kritik.

Skilja på könsbekräftande behandling och ändring av det kön som framgår av folkbokföringen

RFSL ser mycket positivt på att särskilja den medicinska behandlingen vid könsdysfori från de juridiska processerna kring ändring av det kön som framgår av folkbokföringen. En person ska inte behöva genomgå vård för att få tillgång till nytt juridiskt kön eller vice versa. Detta är ett stort steg framåt för transpersoners (och vissa intersexpersoners) rätt till juridiskt erkännande av sin könstillhörighet.

Regler för vuxna

RFSL ser mycket positivt på att det blir en enkel administrativ process för personer över 18 år att ändra det kön som framgår av folkbokföringen, samt att det inte ska krävas någon diagnos eller intyg på att önskan om att ändra juridiskt kön är i linje med ens könsidentitet. RFSL och andra transorganisationer har under många år uttryckt vikten av enskilda personens rätt till självbestämmande, samt att få sin könsidentitet speglad i officiella dokument. Det är med glädje som RFSL ser att utredningen tagit till sig detta perspektiv och tydligt ger uttryck för det i avsnitten som avser vuxna. Detta är också i linje med Europarådets resolution 2048 från 2015 om "Diskriminering av transpersoner i Europa" som tydliggör att alla medlemsstater bör tillse att alla transpersoner, oavsett ålder och medicinsk status, ska få tillgång till byte av juridiskt kön och namn genom en enkel, transparent process baserad på självbestämmande³. Detta kommer,

³ Resolution 2048 (2015). Discrimination against transgender people in Europe. Council of Europe.

jämfört med dagens lagstiftning, att kraftigt underlätta både för transpersoner och intersexpersoner att få tillgång till det juridiska kön som stämmer bäst med könsidentiteten.

De allra flesta som vill ändra det kön som framgår av folkbokföringen kommer antingen att vara vuxna eller barn över 12 år som har båda sina vårdnadshavares medgivande, vilket gör att denna lagstiftning kommer att underlätta för en stor del av de trans- och intersexpersoner som behöver ändra sitt juridiska kön. De allra flesta som kommer att ansöka om ändring av juridiskt kön enligt den nya lagen kommer heller inte att ändra sig. Det är inte ett beslut som en person fattar lättvindigt, då det ger mycket stora administrativa konsekvenser för de som beslutar sig för att genomgå det.

Denna reform har stor potential att ge hälsofrämjande effekter. Att kunna leva i enlighet med sin könsidentitet är mycket viktigt för transpersoner. En enkätstudie bland transpersoner i Sverige som RFSL utförde i samarbete med Transgender Europe (TGEU) visade bland annat att transpersoner som kan leva i enlighet med sin könsidentitet har bättre hälsa än de som inte kan det, samt att personer som slipper bli felkönade av omgivningen också har en bättre hälsa än andra⁴.

Det är också mycket positivt att både personer folkbokförda i Sverige och svenska medborgare får möjlighet att ändra det kön som framgår av folkbokföringen.

Regler för barn över 12 år med vårdnadshavares godkännande

RFSL ser mycket positivt på att det blir en enkel administrativ process för barn över 12 år som har sina vårdnadshavares tillåtelse att ändra det kön som framgår av folkbokföringen. Det är mycket efterlängtat att åldersgränsen för att ändra juridiskt kön sänks, då många transungdomar mår mycket dåligt och i nuläget inte har möjlighet att ändra juridiskt kön förrän efter långa utredningstider och efter att ha uppnått myndighetsålder. Det underlättar även för intersexungdomar som har sina vårdnadshavares medgivande att ändra juridiskt kön, i de fall då det kön som tilldelades vid födseln inte överensstämmer med könsidentiteten.

Flertalet studier har de senaste åren visat att unga transpersoner i Sverige har stor psykisk ohälsa och många lider av självmordstankar. Det är mycket positivt att unga transpersoner, från 12 års ålder, på detta sätt får en större möjlighet att leva i enlighet med sin könsidentitet. Detta är definitivt en reform som värnar barnets bästa, där barnets bästa är att få erkännande för den barnet är och bli tagen på allvar.

⁴ RFSL: In society I don't exist, so it's impossible to be who I am. 2017

RFSL hade gärna sett ett slopande av åldersgränsen, eller liknande åldersgränser som i Norge, där barn från 6 år får byta juridiskt kön med en målsmans godkännande. Juridiskt kön är ju enbart en administrativ uppgift och kan, i teorin, ändras relativt lätt. Särskilt för barn och unga som ännu inte har ett ägande, inte ännu har ingått avtal, fått betyg etc. RFSL hade gärna sett att det fanns en möjlighet, för de ganska få barn som har behov av det, att redan innan skolstart få tillgång till ett juridiskt kön som speglar könsidentiteten. I Norge har barn från 6 år med en vårdnadshavares godkännande möjlighet till ändring av det kön som framgår av folkbokföringen. Samtal med Föreningen FRI konfirmerar att förändringen har gett väldigt goda konsekvenser. Föräldrar till transbarn är väldigt glada att de på detta sätt kan hjälpa sina barn att må bättre och att barnen själva är glada över att få leva som de vill leva. Barn som enbart har en vårdnadshavares godkännande får ansöka via Fylkesmannen som utreder om en ändring är till barnets bästa, vilket också har visat sig fungera väl, då Fylkesmannen i de allra flesta fall kommer fram till att det är barnets bästa att barnet får ha det juridiska kön som passar barnet bäst. I Norge får barn som inte har vårdnadshavares godkännande inte ändra sitt juridiska kön, vilket Föreningen FRI ser som ett stort problem med den norska lagstiftningen⁵.

Trots att RFSL gärna hade sett en slopad eller ytterligare sänkt åldersgräns, innebär det liggande lagförslaget nu en möjlighet för barn från 12 år att lätt kunna få sin könsidentitet erkänd i officiella dokument. Det är ett enormt framsteg som kommer att underlätta livet för många ungdomar.

Regler för att ändra det kön som framgår av folkbokföringen ytterligare gånger

RFSL anser, i likhet med flertalet instanser för de mänskliga rättigheterna^{6,7}, att alla borde ha rätt till självbestämmande och frihet över den könsidentitet som speglas i officiella dokument. Denna rättighet förverkas inte genom att en person utövar den en gång, rättigheten borde därmed kvarstå oavsett om en person bytt juridiskt kön tidigare eller inte. Därför är det olyckligt att det krävs en medicinsk prövning för att få ändra juridiskt kön ytterligare en gång. Som vi skrivit tidigare i detta betänkande anser RFSL, i likhet med exempelvis Yogyakartaprinciperna⁹, att en person inte ska behöva uppsöka en vårdinstans för ett intyg för att få tillgång till det kön i folkbokföringen som bäst speglar ens könsidentitet.

I Norges lag (lov 17. juni 2016 nr. 46 om endring av juridisk kjønn) finns ingen begränsning av antalet gånger som en person får ändra sitt juridiska kön, eller förändringar av tillvägagångssättet baserat på om personen tidigare ändrat sitt juridiska kön. Föreningen FRI i Norge har inte sett några negativa konsekvenser av en sådan lagstiftning och inte heller hört några uppgifter om att

⁵ Föreningen FRI: telefonsamtal med Luca Dalen Espseth, 20180608

⁶ European Court of Human Rights: *Van Kück v. Germany*, no. 35968/97, §56, ECHR 2003-VII.

⁷ European Court of Human Rights: *YY v Turkey*, (application no. 14793/08), [decided 10 March 2015].

⁸ Council of Europe. Resolution 2048 (2015). Discrimination against transgender people in Europe.

⁹ The Yogyakarta Principles plus 10 (2017).

denna möjlighet skulle ha missbrukats i brottsliga syften.¹⁰RFSL förstår farhågan att upprepade byten av juridiskt kön, i förmodligen mycket sällsynta fall, skulle kunna missbrukas. Dock anser vi inte att det är en bra lösning att för denna skull involvera vården i denna fråga, som ju borde vara rent juridisk.

I och med att en person som behöver ytterligare ändring av det kön som framgår av folkbokföringen behöver uppsöka en vårdgivare för att få tillgång till detta sammanblandas juridiken med vården, på ett sätt som tydligen går emot regeringens direktiv för utredningen. Regeringen aviserade att de administrativa åtgärderna i folkbokföringen och de medicinska delarna av processen att ändra en persons könstillhörighet skulle separeras från varandra¹¹. Detta förslag går emot regeringens intention, vilket RFSL ser som mycket beklagligt.

Om en prövning inför en ytterligare ändring av juridiskt kön ändå införs, anser RFSL att det, liksom i fallet med ingrepp i könsorganen, bör vara individen själv som ska vara övertygad om att detta är rätt beslut för den. Det bör vara personen själv som avgör vad den behöver, inte en läkare, skolsköterska eller ungdomsmottagningspersonals beslut eller åsikt som väger tyngst.

I 2 § står att ansökan ska beviljas på nytt om 1) sökanden upplever att det kön som framgår av folkbokföringen inte stämmer med könsidentiteten, och 2) det kan antas att personen kommer att leva i samma könsidentitet även i framtiden. Meningen om att “personen kan antas.. “ är problematisk, utifrån att det är oklart **vem** som kan anta detta. Är det personen själv eller personens vårdgivare, eller båda? Att också utgå ifrån att man måste ha **samma** könsidentitet även framledes är även det problematiskt, då könsidentitet kan vara flytande. Även en person som exempelvis definierar sig som kvinna men senare i livet utvecklar en ickebinär identitet, kan vara i starkt behov av ett kvinnligt juridiskt kön, då ett tredje alternativ för kön inte ännu finns tillgängligt. Enligt RFSL är det inte en “stabil” könsidentitet som borde stå i centrum, utan huruvida personen själv tänker och känner att hen kommer att vara nöjd med beslutet även framledes. En bättre formulering skulle kunna vara “och beslutet är fast förankrat hos personen”¹². Vår formulering lägger betoning på den enskildes individuella självbestämmanderätt, såsom var regeringens intention med den nya lagen.

Vi ser dock positivt på att utredningen väljer att gå fram med ett förslag som innebär en lättare prövning i fallet med förnyad ändring av det kön som framgår i folkbokföringen, jämfört med prövningen inför ingrepp i könsorganen. Kravet för ingrepp i könsorganen är att personen “*måste* antas leva i samma könsidentitet även framöver”, medan denna i denna lagtext föreslås kravet vara att personen “*kan* antas leva i samma könsidentitet även framöver” vilket är positivt. Det är också positivt att fler instanser än könsutredningsteam, såsom en psykolog, skolkurator eller

¹⁰ Föreningen FRI: telefonsamtal med Luca Dalen Espseth, 20180608

¹¹ DS 2018:17. s. 7

¹² Denna formulering återfinns i utredarens egen text i DS 2018:11 på s. 67

landstingsknuten kurator/samtalsterapeut har möjlighet att utfärda intyg kring detta. Men som tidigare nämnt anser RFSL att det som tydligast skulle ge transpersoner tillgång till sina mänskliga rättigheter vore att inte villkora rättigheten oavsett om det är första eller andra gången personen vill ändra sitt juridiska kön.

Det är positivt att barnets eget skriftliga samtycke krävs i de fall en ansökan görs för ett barn mellan 12-18 år. Detta kommer att skydda intersexbarn över 12 år från upprepade ändringar av juridiskt kön utan barnets samtycke.

Förslag på förändring av paragraf 2 i lagen om ändring av det kön som framgår av folkbokföringen

<i>Lydelse DS 2018:17</i>	<i>RFSL:s föreslagna lydelse</i>
<p>2 § Den som har fyllt 12 år ska efter ansökan få det kön som framgår av folkbokföringen ändrat.</p> <p><i>Den som tidigare har beviljats ändring av det kön som framgår av folkbokföringen ska efter ansökan beviljas ändring på nytt om</i></p> <p><i>1. sökanden upplever att det kön som framgår av folkbokföringen inte stämmer överens med könsidentiteten, och</i></p> <p><i>2. det kan antas att sökanden kommer att leva i samma könsidentitet även i framtiden.</i></p>	<p><u>Huvudförslag</u></p> <p>2 § Den som har fyllt 12 år ska efter ansökan få det kön som framgår av folkbokföringen ändrat.</p> <p><u>Alternativt förslag</u></p> <p>2 § Den som har fyllt 12 år ska efter ansökan få det kön som framgår av folkbokföringen ändrat.</p> <p>Den som tidigare har beviljats ändring av det kön som framgår av folkbokföringen ska efter ansökan beviljas ändring på nytt om <i>personen har en medfödd avvikelse i könsutvecklingen eller om</i></p> <p><i>1. sökanden upplever att det kön som framgår av folkbokföringen inte stämmer överens med könsidentiteten, och</i></p> <p><i>2. beslutet är fast förankrat hos personen</i></p>

Om en prövning inför en ytterligare ändring av juridiskt kön införs, anser RFSL att det är viktigt att Socialstyrelsen¹³ snarast, i samarbete med transpersoners egna organisationer, tar fram riktlinjer för hur ett giltigt intyg ska utformas, vem som kan utfärda det och hur en konsultation ska se ut innan intyg utfärdas. Socialstyrelsen tog 2015 fram kunskapsstöd om vården vid könsdysfori och borde på liknande sätt kunna ta fram riktlinjer för detta. Om vårdgivare själva ska besluta om förfarandet är det troligt att det kommer bli stor skillnad från vårdgivare till

¹³OBS: Ej Rättsliga rådet

vårdgivare, landsting till landsting, i vad som krävs av den som vill ansöka om ytterligare ändring av juridiskt kön. Vilket såklart skulle vara mycket olyckligt.

Om en prövning inför en ytterligare ändring av juridiskt kön införs, anser RFSL att Socialstyrelsen kan fatta dessa beslut i enlighet med myndighetens arbetsordning. Utredningen bedömer att det inte är nödvändigt att ärendena handläggs av Rättsliga rådet, RFSL vill understryka att det till och med vore direkt olämpligt om ärendena handläggs där.

Rättsliga rådet har haft en roll som portvakt till könsbekräftande vård och nytt juridiskt kön under mycket lång tid. RFSL har drivit flera domstolsärenden mot Socialstyrelsens Rättsliga råd där personer nekats att få ett nytt, korrekt juridiskt kön. RFSL har vunnit den stora majoriteten sådana fall. Detta visar att kompetensen att avgöra om en person bör få genomgå ingrepp i könsorganen är bristfällig hos denna instans. Deras nuvarande riktlinjer för vad som krävs för att få ändra det kön som framgår av folkbokföringen går emot Socialstyrelsens eget kunskapsstöd för vården av personer med könsdysfori. Rättsliga Rådets riktlinjer författades och skickades ut till utredningsteamet efter det att kunskapsstöden publicerats av Socialstyrelsen, vilket visar på såväl en bristande vilja att följa med i förbättringen av vården som brist på kompetens i frågorna. Socialstyrelsen skrev själva en hemställan¹⁴ till Socialdepartementet och bad om att Rättsliga rådets roll som beslutsfattare i dessa ärenden ska tas bort. Därför vore det mycket olyckligt om Rättsliga rådet även framöver få en roll som beslutsfattande kring tillstånd att byta juridiskt kön för personer som vill byta ytterligare gånger eller personer som är mellan 15-18 år och söker utan vårdnadshavare. RFSL vill att Rättsliga rådet, utifrån bristande kompetens och lågt förtroende bland både transpersoner och könsutredningsteam, helt fräntas sin roll som beslutsfattare gällande juridiskt kön.

Det kommer i och med detta förslag, i vissa fall, bli svårare än idag att byta juridiskt kön för de intersexpersoner som är 12 år eller äldre. Detta gäller främst i de fall där en ändring redan gjorts, t.ex. när barnet är under 12 år, och som senare under tonåren eller senare under livet vill göra ytterligare en ändring. Då kommer reglerna om förnyad förändring träda i kraft även för dessa personer, vilket är olyckligt, då det alltid borde vara lätt för någon med en diagnos gällande intersexvariation att ändra sitt juridiska kön i linje med sin könsidentitet om personen själv vill och är tillräckligt gammal för att ge sitt samtycke.

RFSL anser att det är rimligt att det bör vara en enkel process för personer med intersexvariationer att ändra det kön som framgår av folkbokföringen. Att ha en dokumenterad intersexvariation borde vara underlag nog för att få möjlighet att göra upprepade ändringar om en person själv vill göra det.

¹⁴ Hemställan om ändring av förordning (2015:284) med instruktion för Socialstyrelsen.Dnr 1.2-5641/2018.

Regler för barn under 12 år med intersexvariationer

RFSL anser att det är bra att ändringar av intersexbarns juridiska kön enbart kan ske om det är i linje med barnets egen könsidentitet, vilket innebär att barnet måste vara tillräckligt gammalt och moget för att ha en könsidentitet och en egen åsikt i frågan. Detta kommer att förhindra upprepade förändringar av barns juridiska kön när barnet är för litet för att kunna samtycka.

Samtidigt är det också bra att möjligheten finns för barn under 12 år med intersexvariationer att ändra det kön som framgår av folkbokföringen, då det relativt tidigt i livet kan bli uppenbart att det juridiska kön som tilldelades vid födseln inte går i linje med barnets könsidentitet.

Regler för barn mellan 12-18 år med en vårdnadshavares medgivande

RFSL anser att alla människor, oavsett ålder och medicinsk status, ska ha rätt att ändra sitt juridiska kön så att det stämmer överens med sin könsidentitet. Detta ska kunna göras på ett enkelt sätt, utan att behöva uppsöka vård eller myndigheter för godkännande eller intyg. Många transungdomar har inget eller bristfälligt stöd hemifrån, vilket gör att det blir extra viktigt att ungdomar själva kan ansöka om nytt juridiskt kön utan vårdnadshavares underskrift. Det är alltid barnets bästa att ha det kön registrerat i folkbokföringen som bäst överensstämmer med könsidentiteten.

Det är dock ett framsteg jämfört med dagens lagstiftning att det, i och med detta lagförslag, blir möjligt även för ungdomar som har två vårdnadshavare men inte har bådadas stöd att kunna ansöka om nytt juridiskt kön.

Socialtjänsternas och socialnämndernas trans- eller intersexkompetens kommer att spela en avgörande roll i dessa fall. Tyvärr är kompetensen ofta både varierande och bristfällig, vilket leder till en rättsosäker situation, där vissa unga kommer att få ett gott bemötande inom socialtjänsten och av socialnämnden medan andra trots samma situation kommer att ha betydligt svårare att få ett positivt besked. Att socialtjänstens och socialnämndernas generella kompetens om unga trans- och intersexpersoners levnadsvillkor samt mänskliga rättigheter höjs blir då avgörande för en rättssäker prövning över hela landet.

I utredningen “Juridiskt kön och medicinsk könskorrigering” lades förslag fram om ändringar i Socialtjänstlagen som tyvärr inte finns med i detta förslag. Utredningen ville bland annat att det skulle framgå tydligare av socialtjänstlagen att socialnämndens ansvar för barn och unga också omfattar unga transpersoner¹⁵.

RFSL välkomnade den progressiva nya lagtext som föreslogs att läggas till i socialtjänstlagen där socialnämnden uttryckligen har ett ansvar för att tillskansa sig god kännedom om unga

¹⁵ Juridiskt kön och medicinsk könskorrigering (SOU 2014:91) s. 304

transpersoners livsvillkor i kommunen samt planera och genomföra insatser som förbättrar livsvillkoren för kommunens unga transpersoner. Det är olyckligt att dessa förslag i och med denna utredning har lagts åt sidan. RFSL anser att förslag i linje med dessa, samt specifika resurser i samband med det nya uppdraget, är nödvändiga för att socialtjänsterna ute i landet ska tillskansa sig tillräcklig kunskap för att kunna utföra sin nya uppgift, att undersöka barnets bästa, i dessa fall på ett tillfredsställande sätt.

Regler för barn mellan 15-18 år utan vårdnadshavares medgivande

RFSL anser att alla människor, oavsett ålder och medicinsk status, ska ha rätt att ändra sitt juridiska kön så att det stämmer överens med sin könsidentitet. Detta ska kunna göras på ett enkelt sätt, utan att behöva uppsöka vård eller myndigheter för godkännande eller intyg. Många transungdomar har inget eller bristfälligt stöd hemifrån, vilket gör att det blir extra viktigt att ungdomar själva kan ansöka om nytt juridiskt kön utan vårdnadshavares underskrift. Det är alltid barnets bästa att ha det kön registrerat i folkbokföringen som bäst överensstämmer med könsidentiteten.

I Norge har man sett problem med lagstiftningen då ungdomar som inte har en vårdnadshavares godkännande inte har möjlighet att ansöka om nytt juridiskt kön¹⁶, därför ser RFSL det som positivt att man i detta lagförslag gjort det möjligt även för de unga som inte har stöttande vårdnadshavare att få tillgång till det juridiska kön som bäst överensstämmer med ens könsidentitet.

Det är ett stort framsteg jämfört med dagens lagstiftning att ungdomar mellan 15 och 18 år ska kunna ansöka om nytt juridiskt kön på egen hand, utan vårdnadshavares underskrift, men olyckligt att det ska krävas ett intyg från en vårdgivare för att kunna göra detta. I och med att en ungdom behöver uppsöka en vårdgivare för att få tillgång till nytt juridiskt kön sammanblandas juridiken med vården, på ett sätt som tydligen går emot regeringens direktiv för utredningen. Regeringen aviserade att de administrativa åtgärderna i folkbokföringen och de medicinska delarna av processen att ändra en persons könstillhörighet skulle separeras från varandra¹⁷. Detta förslag går emot regeringens intention, vilket är mycket olyckligt.

En ungdom som ansöker själv mellan 15 och 18 års ålder kommer att bli hårdare granskad än föräldrar som ansöker om detta tillsammans med sitt 12-åriga barn, vilket blir en signal om att staten anser att vårdnadshavare vet bättre vad den unge behöver än den unge själv. Vid 15 års ålder anser RFSL att ungdomar borde anses vara mogna nog att själva besluta om huruvida deras könsidentitet ska återspeglas korrekt eller inkorrekt i folkbokföringen. I departementspromemorian (s.55) skriver utredaren att det i förarbetena till SoL konstaterades att barn som har fyllt 15 år i regel har uppnått sådan ålder och mognad att deras önskemål bör ha en

¹⁶ Föreningen FRI: telefonsamtal med Luca Dalen Espseth, 20180608

¹⁷ DS 2018:17. s. 7

avgörande betydelse vid en avvägning mellan vårdnadshavarens ansvar och rätt att bestämma vad som bäst för deras barn och barnets egen bestämmanderätt. Därför anser RFSL att en konsekvens måste bli att en 15-åring själv borde kunna ansöka om nytt juridiskt kön, och att det är ungdomen själv som bäst vet om hen har behov av ett nytt juridiskt kön eller ej, utan prövning.

RFSL inser att många av dessa ungdomar, som ansöker om ändring av det kön som framgår av folkbokföringen utan sina vårdnadshavares medgivande, kommer att behöva stöd. De har förmodligen en mycket svår hemsituation, med föräldrar som också skulle behöva stöd i sitt föräldraskap. Den svåra hemsituationen avhjälpas tyvärr inte av att en ungdom först förväntas uppsöka en vårdgivare för intyg och sedan ansöka om nytt juridiskt kön hos Socialstyrelsen. Processen kring att barnet får det stöd som hen behöver och en möjlighet till erkännande av sin könsidentitet borde vara två skilda företeelser.

Om en prövning ändå införs anser RFSL, som i fallet med personer som på nytt söker om ändring av juridiskt kön, att det borde vara personen själv som är övertygad om att ändringen behövs, inte en vårdgivare. Detta går i linje med principen om den enskildes rätt att definiera sin könstillhörighet.

RFSL anser, som vi tidigare anfört, att det är rimligt att det bör vara en enkel process för ungdomar med intersexvariationer att ändra det kön som framgår av folkbokföringen. Att ha en dokumenterad intersexvariation borde vara underlag nog för att få möjlighet att ändra juridiskt kön mellan 15-18 års ålder utan vårdnadshavares medgivande.

Om en prövning inför ändring av juridiskt kön för ungdomar mellan 15-18 år som ej har vårdnadshavares underskrift ändå införs, anser RFSL att det är viktigt att Socialstyrelsen¹⁸ snarast, i samarbete med transpersoners egna organisationer, tar fram riktlinjer för hur ett giltigt intyg ska utformas, vem som kan utfärda det och hur en konsultation ska se ut innan intyg utfärdas. Socialstyrelsen tog 2015 fram kunskapsstöd om vården vid könsdysfori och borde på liknande sätt kunna ta fram riktlinjer för detta. Om vårdgivare själva ska besluta om förfarandet är det troligt att det kommer bli stor skillnad från vårdgivare till vårdgivare, landsting till landsting, i vad som krävs av den som vill ansöka om ytterligare ändring av juridiskt kön. Detta vore ytterst olyckligt.

Om en prövning inför ändring av juridiskt kön ändå införs för dessa ungdomar, anser RFSL att Socialstyrelsen kan fatta dessa beslut i enlighet med myndighetens arbetsordning.

Det är, som också framgår i departementsskrivelsen, mycket viktigt att det tydligt framgår för den ungdom som själv ansöker om nytt juridiskt kön vad som kommer att hända efter ansökan.

¹⁸OBS: Ej Rättsliga rådet

Att vårdnadshavare kommer att informeras om ansökan bifalles och vad som kommer att bli de administrativa konsekvenserna.

Vi är positiva till att vårdnadshavarna kontaktas först efter att en ansökan har beviljats. Vårdnadshavare måste fortsatt kunna utöva vårdnaden över sitt barn och då är fullständig kännedom om barnets personbild en förutsättning för detta. Samtidigt får vårdnadshavarens egna åsikter aldrig stå i vägen för unga transpersoners rätt att utöva sina mänskliga rättigheter. I den avvägningen anser vi att utredningens förslag finner en god balans mellan dessa två viktiga principer. Dock uppstår frågan om hur vi skyddar de barn som har behov av nytt juridiskt kön och vars föräldrar motsätter sig detta eller inte är stöttande? I vissa fall kan utsattheten för ungdomen öka i och med att vårdnadshavare mottar beskedet om nytt juridiskt kön. RFSL menar att det i flera av dessa fall hade varit i enlighet med barnets bästa att beskedet till vårdnadshavarna meddelades i möte mellan vårdnadshavarna och socialtjänsten, då de vårdnadshavare som inte initialt stöttar sitt barn måste hjälpas i denna process. Hur detta ska lösas behöver ses över. Vi ser behov av att Socialstyrelsen, i samarbete med transorganisationer, tar fram riktlinjer för hur sådana samtal ska föras och hur stöd för unga transpersoner utan vårdnadshavares stöd kan utformas inom socialtjänsten. En framkomlig väg skulle kunna vara att ungdomen, i samband med att hen ansöker om nytt juridiskt kön utan vårdnadshavarnas medgivande, får frågan om hen vill ha hjälp i kontakten med sina föräldrar, och att om hen svarar ja på denna fråga så kontaktas socialtjänsten i hemkommunen för ytterligare åtgärder.

Vi är positiva till att personer över 15 år ska kunna föra sin egen talan i dessa fall. Det är helt avgörande då de minderåriga personer som ansöker utan sina vårdnadshavares samtycke annars inte kan föra sin talan eftersom vårdnadshavarna troligen inte kommer företräda sitt barn då de redan från början inte stöttade ansökan om nytt juridiskt kön.

Förslag på förändring av paragraf 3 i lagen om ändring av det kön som framgår av folkbokföringen

<i>Lydelse DS 2018:17</i>	<i>RFSL:s föreslagna lydelse</i>
<p>3 § Ett barn som har fyllt 15 år ska efter ansökan gjord av barnet självt få det kön som framgår av folkbokföringen ändrat <i>om</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. <i>sökanden upplever att det kön som framgår av folkbokföringen inte stämmer överens med könsidentiteten, och</i> 2. <i>det kan antas att sökanden kommer att leva i samma könsidentitet även i framtiden.</i> 	<p><u>Huvudförslag</u></p> <p>3 § Ett barn som har fyllt 15 år ska efter ansökan gjord av barnet självt få det kön som framgår av folkbokföringen ändrat.</p> <p><u>Alternativt förslag</u></p> <p>3 § Ett barn som har fyllt 15 år ska efter ansökan gjord av barnet självt få det kön som framgår av folkbokföringen ändrat <i>om personen har en medfödd avvikelser i könsutvecklingen eller om</i></p>

	<ol style="list-style-type: none">1. sökanden upplever att det kön som framgår av folkbokföringen inte stämmer överens med könsidentiteten, och2. <i>beslutet är fast förankrat hos personen</i>
--	---

Sekretess

RFSL vill understryka att frågor om att ändra det kön som är registrerat i folkbokföringen - särskilt i de fall där vården föreslås vara inkopplade enligt den nya lagen - är av mycket känslig natur för många individer. Därför saknar vi också en tydlig beskrivning av hur och om Socialstyrelsens handläggning av ärendena omfattas av någon sekretessbestämmelse. Det är en allvarlig brist som bör åtgärdas och RFSL menar alltså att handläggningen bör omfattas av stark sekretess.

Konsekvenser för statistik

Vi ser att lagförslaget kommer medföra en mer korrekt jämställdhetsstatistik än den vi har idag, då processen för det juridiska könsbytet förenklas och möjliggör för fler transpersoner att få rätt juridiskt kön. I den mediala debatten om förslaget har frågan om huruvida jämställdhetsstatistiken ska utgå från självidentifikation eller ej kommit upp. RFSL ser inte den som en relevant fråga, då även nuvarande könstillhörighetslag innebär att det juridiska könet kan ändras utifrån självidentifikation, vilket varit gällande sedan 1972. Förslaget som tagits fram använder sig av samma ställningstagande som tidigare lagstiftning, vilket också går i linje med flertalet dokument om transpersoners mänskliga rättigheter^{19,20,21}, och syftar enbart till att göra bytet av juridisk kön mer tillgängligt för den berörda gruppen. Vi anser att det saknas underlag för att argumentera för att nuvarande jämställdhetsstatistik, som bygger på självidentifikation, inte är tillräcklig. Att argumentera för att juridiskt kön inte ska utgå från självidentifikation är också att tydligt ifrågasätta transpersoners och intersexpersoners mänskliga rättigheter.

I Norge ser man ett problem med att den tillgängliga statistiken över ansökningar och beslut kring ändring av kön i folkbokföringen är bristfällig. I nuläget finns det siffror på hur många som har bytt juridiskt kön (cirka 800 personer), men det finns ingen tillgänglig statistik på vid vilka åldrar personer ändrar könstillhörighet juridiskt, eller hur många som ansöker om förnyad ändring av juridiskt kön. Man vet heller inte hur många som ändrar juridiskt kön från man till kvinna och tvärtom²². För att i Sverige kunna följa upp lagändringen vore det önskvärt om Skatteverket efter lagens införande kunde tillhandahålla den typen av helt anonymiserad statistik årligen.

¹⁹ Human Rights and Gender Identity. CommDH/IssuePaper (2009)

²⁰ The Yogyakarta Principles (2007).

²¹ Resolution 2048 (2015). Discrimination against transgender people in Europe. Council of Europe.

²² Föreningen FRI: telefonsamtal med Luca Dalen Espseth, 20180608

RFSL:s förslag på ny lag om ändring av det kön som framgår av folkbokföringen

<i>Lydelse DS 2018:17</i>	<i>RFSL:s föreslagna lydelse</i>
<p>1 § Syftet med lagen är att personer som upplever att deras könsidentitet inte stämmer överens med det kön som framgår av folkbokföringen ska ha rätt till ändring av det könet.</p>	
<p>2 § Den som har fyllt 12 år ska efter ansökan få det kön som framgår av folkbokföringen ändrat.</p> <p><i>Den som tidigare har beviljats ändring av det kön som framgår av folkbokföringen ska efter ansökan beviljas ändring på nytt om</i></p> <p><i>1. sökanden upplever att det kön som framgår av folkbokföringen inte stämmer överens med könsidentiteten, och</i></p> <p><i>2. det kan antas att sökanden kommer att leva i samma könsidentitet även i framtiden.</i></p> <p>3 § Ett barn som har fyllt 15 år ska efter ansökan gjord av barnet självt få det kön som framgår av folkbokföringen ändrat om</p> <p><i>1. sökanden upplever att det kön som framgår av folkbokföringen inte stämmer överens med könsidentiteten, och</i></p> <p><i>2. det kan antas att sökanden kommer att leva i samma könsidentitet även i framtiden.</i></p>	<p>2 § Den som har fyllt 12 år ska efter ansökan få det kön som framgår av folkbokföringen ändrat.</p> <p>3 § Ett barn som har fyllt 15 år ska efter ansökan gjord av barnet självt få det kön som framgår av folkbokföringen ändrat.</p>
<p>4 § Ett barn under 12 år med medfödd avvikelse i könsutvecklingen ska efter ansökan få det kön som framgår av folkbokföringen ändrat om</p> <p>1. en ändring är i enlighet med utvecklingen av barnets könsidentitet, och</p> <p>2. det krävs med hänsyn till barnets bästa.</p> <p>5 § En ansökan om ändring av det kön som framgår av folkbokföringen enligt 2 § första stycket får bifallas endast om sökanden är folkbokförd i Sverige eller är svensk medborgare. En ansökan enligt 2 § andra stycket, 3 eller 4 § får bifallas endast om sökanden är folkbokförd i Sverige.</p> <p>En sökande som har fyllt 18 år får inte vara registrerad partner.</p> <p>Om sökanden är ett barn som har fyllt 12 år, får en ansökan inte göras utan barnets skriftliga samtycke. Även när barnets samtycke inte behövs ska hänsyn tas till barnets åsikter med beaktande av barnets ålder och mognad.</p>	

<p>6 § En ansökan enligt denna lag ska vara skriftlig. Skatteverket beslutar om ändring av det kön som framgår av folkbokföringen enligt 2 § <i>första stycket</i>. Socialstyrelsen beslutar om ändring av det kön som framgår av folkbokföringen enligt 2 § <i>andra stycket 3 eller 4</i> §.</p>	<p>6 § En ansökan enligt denna lag ska vara skriftlig. Skatteverket beslutar om ändring av det kön som framgår av folkbokföringen enligt 2 <i>och 3</i> §. Socialstyrelsen beslutar om ändring av det kön som framgår av folkbokföringen enligt 4 §.</p>
<p>7 § För den som är under 18 år görs ansökan enligt 2 eller 4 § av barnets vårdnadshavare.</p> <p>8 § Ett barn som själv ansöker om ändring av det kön som framgår av folkbokföringen enligt 3 §, ska i samband med ansökan få information om att barnets vårdnadshavare kommer att underrättas om beslut om ändring av det kön som framgår av folkbokföringen.</p> <p>9 § Ett barn som har fyllt 15 år har rätt att själv föra sin talan i måroch ärenden enligt denna lag.</p> <p>10 § Den som har tagit befattning med ärende enligt denna lag får inte obehörigen röja uppgifter om en enskilds personliga förhållanden. I det allmännas verksamhet tillämpas bestämmelserna i offentlig- och sekretesslagen (2009:400).</p> <p>11 § Skatteverkets och Socialstyrelsens beslut enligt denna lag får överklagas till allmän förvaltningsdomstol. Skatteverkets beslut överklagas till den förvaltningsrätt inom vars domkrets personen vars folkbokföring det gäller var folkbokförd vid tidpunkten för beslutet. Om det inte finns någon sådan behörig domstol, överklagas beslutet till Förvaltningsrätten i Stockholm. Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten.</p> <p>12 § En dom eller ett beslut om att en person har ändrad könstillhörighet, som har meddelats av en utländsk domstol eller myndighet och som har vunnit laga kraft, gäller i Sverige, om personen när domen eller beslutet meddelades var medborgare i det andra landet eller bosatt där.</p> <p>13 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om vad en ansökan ska innehålla och om ansökningsförfarandet i övrigt.</p>	

Lagen om personnamn

Att få ändra sitt namn så att det passar med ens könsidentitet är en rättighet för alla²³²⁴, oavsett ålder, som Sverige i nuläget inte tillgodoser.

Idag har vårdnadshavare rätt att ändra sitt barns förnamn, men om barnet har fyllt 12 år krävs också barnets samtycke. Om det finns två vårdnadshavare som inte är överens kan barnets namn inte ändras enligt nuvarande lagstiftning.

I detta lagförslag föreslås att ett barn som fyllt 12 och fått en ansökan om nytt juridiskt kön beviljad ska kunna ansöka om nytt förnamn även om endast en av två vårdnadshavare ansöker om ändringen, samt att barn som fyllt 15 år och fått en ansökan om nytt juridisk kön beviljad, själv ska kunna ansöka om nytt förnamn. Detta är mycket positivt, men RFSL är kritisk till att rättigheten knyts endast till de trans- och intersexungdomar som ändrat juridiskt kön.

RFSL menar att möjlighet till namnändring inte ska vara knutet till juridiskt kön, då många trans- och intersexungdomar kan vilja ändra enbart sitt namn för att kunna leva mer i enlighet med sin könsidentitet. Detta torde gälla främst unga icke-binära då goda alternativ kring juridiskt kön för dessa unga inte finns i Sverige idag, men det kan också gälla unga som vill undvika de administrativa konsekvenser som det innebär att ändra det kön som framgår av folkbokföringen. Att få byta förnamn bör vara en rättighet för alla barn och unga även utan vårdnadshavares medgivande och utan att vara tvungen att först ändra sitt juridiska kön. Det är olyckligt att detta lagförslag förutsätter att ett barn ska ha bytt juridiskt kön för att få byta förnamn, om vårdnadshavarna inte går med på att göra ansökan åt barnet. Europarådets resolution 2048 är mycket tydlig med att alla, oavsett ålder, bör ha rätt att byta till ett namn som speglar ens könsidentitet, och RFSL anser att Sverige ska följa dessa rekommendationer. Se RFSLs förslag nedan. Ett beviljat beslut om ändrat juridisk kön skulle dock kunna fungera som giltigt underlag när frågan ska prövas, för de som gjort denna ändring.

Vårt förslag utgår ifrån att intentionen i utredningen som är att namnlagen inte ska ändras för alla unga, utan enbart för trans- och intersexungdomar. RFSL anser att det rimligtvis inte ska vara mer administrativt krångligt att byta förnamn än att byta juridiskt kön för de unga som behöver det.

²³ Resolution 2048 (2015). Discrimination against transgender people in Europe. Council of Europe.

²⁴ The Yogyakarta Principles (2007).

Förslag till lag om ändring av lagen (2016:1013) om personnamn

<i>Lydelse DS 2018:17</i>	<i>RFSL:s föreslagna lydelse</i>
<p>För den som är under 18 år görs ansökan i mål eller ärende enligt denna lag av barnets vårdnadshavare. Om barnet har fyllt 12 år, får ansökan inte göras utan barnets samtycke, utom i de fall barnet är varaktigt förhindrat att lämna samtycke till följd av en psykisk sjukdom eller något annat liknande förhållande.</p> <p>Om ett barn har fyllt 12 år <i>och fått en ansökan om ändring av det kön som framgår av folkbokföringen beviljad enligt 2 § lagen (2019:000) om ändring av det kön som framgår av folkbokföringen</i>, får ansökan om ändring av barnets förnamn göras av en av barnets vårdnadshavare.</p> <p>Om ett barn har fyllt 15 år <i>och fått en ansökan om ändring av det kön som framgår av folkbokföringen beviljad enligt 3 § lagen om ändring av det kön som framgår av folkbokföringen</i>, får barnet självt ansöka om ändring av förnamn.</p>	<p>För den som är under 18 år görs ansökan i mål eller ärende enligt denna lag av barnets vårdnadshavare. Om barnet har fyllt 12 år, får ansökan inte göras utan barnets samtycke, utom i de fall barnet är varaktigt förhindrat att lämna samtycke till följd av en psykisk sjukdom eller något annat liknande förhållande.</p> <p>Om ett barn har fyllt 12 år får ansökan om ändring av barnets förnamn göras av en av barnets vårdnadshavare <i>om sökanden har en medfödd avvikelse i könsutvecklingen eller om sökanden upplever att det förnamn som framgår av folkbokföringen inte stämmer överens med könsidentiteten.</i></p> <p>Om ett barn har fyllt 15 år får barnet självt ansöka om ändring av förnamn <i>om personen har en medfödd avvikelse i könsutvecklingen eller om sökanden upplever att det förnamn som framgår av folkbokföringen inte stämmer överens med könsidentiteten.</i></p>

Diskrimineringslagen

Utredaren föreslår en ändring i diskrimineringslagen. Ändringen innebär att vilka som innefattas inom diskrimineringsgrunden kön ändras. Från att ha innefattat personer som är kvinna eller man inklusive den som avser att ändra eller har ändrat sin könstillhörighet, föreslås diskrimineringsgrunden nu att omfatta personer som är kvinna och man och även den som avser att ändra eller har ändrat kroppen genom medicinska ingrepp eller annan behandling i syfte att uppnå en bättre överensstämmelse med könsidentiteten. I den nya skrivningen inkluderas då ickebinära personer som genomfört eller avser att i framtiden genomgå någon typ av behandling inom transvården. Utredaren hävdar dock att personkretsen som omfattas i och med denna ändring inte förändras²⁵. Utredaren hävdar också att personer som ämnar att ändra, eller har ändrat juridiskt kön men inte har eller kommer att genomgå medicinsk behandling borde omfattas av diskrimineringsgrunden könsöverskridande identitet och uttryck²⁶. RFSL menar att detta blir djupt olyckligt, då det inom denna nya lagstiftning finns möjlighet för transkvinnor och transmän att byta juridiskt kön utan att genomgå medicinsk behandling. Det är mycket olyckligt att utredaren här, i en lag som idag inte blandar medicinska omständigheter med juridik, väljer att, trots regeringens intention, föreslå ett införande av en koppling mellan juridik, i detta fall vilken diskrimineringsgrund som personen ska skyddas av, och medicinska ingrepp.

I och med att behandlingsmöjligheterna för könsdysfori har öppnats upp och numera innebär ett stort spektrum av behandlingar som både transmän, transkvinnor och ickebinära kan få tillgång till, betyder detta att personer som inte identifierar sig som kvinnor eller män får tillgång till medicinska ingrepp eller annan behandling. De nya behandlingsriktlinjerna innebär också att vilken typ av medicinsk behandling en person inom transvården får skiljer sig mycket från person till person.

Då diskrimineringslagen skrevs 2008 såg tillgången till vård mycket annorlunda ut. Enbart binära transpersoner fick tillgång till vård, steriliseringskravet för att ändra juridiskt kön tillämpades och den vård som erbjöds var mycket mer standardiserad än dagens. En person som ämnade ändra sin könstillhörighet eller hade ändrat könstillhörighet var per definition kvinna eller man, och förväntades genomgå ingrepp i könsorganen för att få tillgång till nytt juridiskt kön.

Utredningens nya förslag innebär att även ickebinära som ändrar kroppen skulle innefattas i denna nya definition av diskrimineringsgrunden kön. Detta i sig är inte så problematiskt, men det blir en svår gränsdragning då ickebinära i nuläget redan innefattas i "könsöverskridande identitet eller uttryck". Det innebär också att personer som enbart ändrar juridiskt kön, men inte har behov av medicinsk behandling, inte innefattas. Även om dessa identifierar sig som kvinna eller man.

²⁵ DS 2018:17 s. 152

²⁶ DS 2018:17. s. 135

Idag omfattas kvinnor och män, oavsett om de är cispersoner eller transpersoner, av diskrimineringsgrunden kön. Ickebinära transpersoner och transvestiter omfattas av diskrimineringsgrunden könsöverskridande identitet eller uttryck. Denna uppdelning, och framförallt begreppet könsöverskridande identitet eller uttryck, har fått kraftig kritik ända sen lagen infördes.

RFSL anser, i linje med regeringen själv och flera andra partier, att diskrimineringsgrunden bör byta namn till könsidentitet och könsuttryck. Vi vill ha en skrivning som undviker att peka ut transpersoner som avvikare samt går i linje med övriga diskrimineringsgrunder (utom funktionsnedsättning) genom att innefatta alla, inte bara personer som bryter mot normen.

I och med den nya lagstiftningen kring tryckfrihetsförordningen och brottsbalken, där alla transpersoner har fått skydd inom grunden “könsöverskridande identitet och uttryck” är det olika personkretsar som ingår i “könsöverskridande identitet och uttryck” inom diskrimineringslagen och denna nya lagstiftning. I den nya lagstiftningen kring tryckfrihetsförordningen och brottsbalken omfattas alla transpersoner, även de som identifierar sig som kvinnor och män, inom begreppet grunden “könsöverskridande identitet och uttryck” medan transpersoner som identifierar sig som kvinnor och män innefattas av diskrimineringsgrunden kön inom diskrimineringslagen. RFSL är mycket positiva till att alla transpersoner nu har skydd mot hets mot folkgrupp och hatbrott, men det riskerar att skapa förvirring när personkretsarna som omfattas inom samma uttryck är olika. Detta skulle behöva ses över för att få en samstämmighet i dessa två lagstiftningar.

På grund av 1) de undermåliga förarbetena till förslaget på förändring av diskrimineringslagen, 2) att utredarens intention om att förändringen inte ska innebära någon ändring i sak inte uppfylls, 3) att samma begrepp omfattar olika personkretsar i olika lagar samt 4) den massiva kritiken mot begreppet *könsöverskridande identitet eller uttryck*, anser RFSL att det bästa är att diskrimineringslagen i förhållande till denna utredning lämnas oförändrad i syfte att istället skyndsamt får till stånd en ny utredning för att ordentligt se över området i sin helhet. Det bidrar inte till förbättrad förståelse eller ge ett starkare skydd för transpersoner att nu ändra lagen utifrån detta undermåliga underlag.

Om en förändrad beskrivning av personkretsarna ändå ska göras i enlighet med den intention som utredaren hade om att främst förtydliga men inte förändra vem som tillhör vilken krets så föreslår RFSL en skrivning som förtydligar att diskrimineringsgrunden kön ska innefatta även den som avser att ändra eller har ändrat det kön som framgår av folkbokföringen eller som avser att ändra eller har ändrat kroppen genom medicinska ingrepp eller annan behandling i syfte att uppnå en bättre överensstämmelse med könsidentiteten *kvinnor eller män*. Detta är inte en optimal lösning, men enligt oss något bättre än utredarens förslag.

Förslag till lag om ändring av lagen i diskrimineringslagen (2008:567)

<i>Lydelse DS 2018:17</i>	<i>RFSL:s föreslagna lydelse</i>
<p>I denna lag avses med</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. kön: att någon är kvinna eller man, 2. könsöverskridande identitet eller uttryck: att någon inte identifierar sig som kvinna eller man eller genom sin klädsel eller på annat sätt ger uttryck för att tillhöra ett annat kön, 3. etnisk tillhörighet: nationellt eller etniskt ursprung, hudfärg eller annat liknande förhållande, 4. funktionsnedsättning: varaktiga fysiska, psykiska eller begåvningsmässiga begränsningar av en persons funktionsförmåga som till följd av en skada eller en sjukdom fanns vid födelsen, har uppstått därefter eller kan förväntas uppstå, 5. sexuell läggning: homosexuell, bisexuell eller heterosexuell läggning, och 6. ålder: uppnådd levnadslängd. <p><i>Även den som avser att ändra eller har ändrat kroppen genom medicinska ingrepp eller annan behandling i syfte att uppnå en bättre överensstämmelse med könsidentiteten omfattas av diskrimineringsgrunden kön.</i></p>	<p><u>Huvudförslag</u></p> <p>Att inte ändra lagtexten i nuläget.</p> <p><u>Alternativt förslag</u></p> <p>I denna lag avses med</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. kön: att någon är kvinna eller man, 2. könsöverskridande identitet eller uttryck: att någon inte identifierar sig som kvinna eller man eller genom sin klädsel eller på annat sätt ger uttryck för att tillhöra ett annat kön, 3. etnisk tillhörighet: nationellt eller etniskt ursprung, hudfärg eller annat liknande förhållande, 4. funktionsnedsättning: varaktiga fysiska, psykiska eller begåvningsmässiga begränsningar av en persons funktionsförmåga som till följd av en skada eller en sjukdom fanns vid födelsen, har uppstått därefter eller kan förväntas uppstå, 5. sexuell läggning: homosexuell, bisexuell eller heterosexuell läggning, och 6. ålder: uppnådd levnadslängd. <p><i>Även den som avser att ändra eller har ändrat det kön som framgår av folkbokföringen eller som avser att ändra eller har ändrat kroppen genom medicinska ingrepp eller annan behandling i syfte att uppnå en bättre överensstämmelse med könsidentiteten <i>kvinna eller man</i> omfattas av diskrimineringsgrunden kön.</i></p>

En modern hantering av kön i folkbokföringen - förslag för framtiden

RFSL förespråkar att Sverige inför könsneutrala personnummer, och att juridiskt kön blir något som registreras separat i folkbokföringen. Denna reform skulle innebära att juridiska förfaranden kring kön i folkbokföringen skulle kunna underlättas betydligt. Personer som vill ändra könet som framgår av folkbokföringen skulle inte behöva byta sitt personnummer, vilket i dagens system innebär en stor administrativ börda både för individen själv men också för myndigheter, företag och andra organisationer som personen har kontakt med. Ett eventuellt införande av ytterligare alternativ, så kallat tredje juridiskt kön, för det kön som framgår av folkbokföringen skulle också underlättas betydligt om personnummer var könsneutrala.

Könsneutrala personnummer skulle också omöjliggöra att en ändring av kön i folkbokföringen missbrukas av brottslingar, vilket är en farhåga som andra remissinstanser visat inför detta lagförslag. Detta eftersom en person som skulle ändra juridiskt kön inte skulle byta personnummer, utan enbart det kön som är registrerat för personen.

I den mediala debatten kring könsneutrala personnummer har det visats en oro kring hur jämställdhetsstatistik då kan föras. RFSL anser att detta inte skulle vara ett problem om juridiskt kön registreras separat i folkbokföringen. Informationen kommer fortfarande att finnas kopplad till individen och möjlig att få ut vid statistiska jämförelser på samma sätt som annan data, såsom civilstånd och bostadsort.

Remissvaret antogs den 20 juni 2018 av RFSL:s verkställande utskott.

Sandra Ehne
Förbundsordförande

Emelie Mire Åsell
Talesperson trans- och intersexfrågor

Cal Orre
Sakkunnig